

Forebygging

Avdekking/håndtering

Oppfølging

Vennesla kommune

Handlingsplan for et trygt og godt barnehage- og skolemiljø

Revidert juni, 2024

Innhold

Retten til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø

Forebygging.....	4
Et godt og trygt barnehagemiljø.....	9
Avdekking og håndtering	10
Oppfølging.....	13
Et godt og trygt skolemiljø	14
Avdekking og håndtering	17
Oppfølging.....	23
Maler.....	23

Handlingsplanen finnes både i trykt format og som en utvidet utgave på [nett](#).

Retten til et trygt og godt barnehage- og skolemiljø

Barnehagen og skolen skal sørge for at alle barn og unge har et trygt og godt lærings- og lekemiljø. Innhold i handlingsplanen tar utgangspunkt i barns rettigheter i ny opplæringslov, Kunnskapsløftet (LK20), Barnekonvensjonen (Artikkel 3, 12 og 19), Grunnloven, Barnehageloven og forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver. I opplæringsloven § 12-2 skal skolemiljøet fremme «inkludering» i tillegg til helse, trivsel og læring. Innføringen av begrepet inkludering innebærer ingen nye plikter for skolen, men gir en mer dekkende beskrivelse av hva som skal til for at et skolemiljø er trygt og godt. Skolen skal jobbe for at alle elever opplever å høre til og være en del av et fellesskap.

Mål for barnehagene og skolene i Vennesla

«Alle barn og unge opplever et godt og inkluderende læringsmiljø som fremmer deres trygghet, helse, trivsel og læring».

Hentet fra rammeverket for inkluderende læringsmiljø

Formål med en felles handlingsplan er å arbeide aktivt for å sikre et trygt og godt barnehage- og skolemiljø for alle barn og unge. Barnets/elevens beste, skal være et grunnleggende hensyn i hvordan barnehagen og skolen arbeider med barnehage- og skolemiljøsaker. Det er barnets/elevens egen **subjektive oppfatning** som avgjør om miljøet er trygt og godt.

Ny opplæringslov understreker balansen mellom elevens subjektive opplevelse og **objektive vurderinger** av skolemiljøet. Skolen har en plikt til å vurdere og forbedre miljøet basert på objektive kriterier og systematiske tilnærminger, og ikke bare basere seg på subjektive oppfatninger. Dette bidrar til et helhetlig trygt og godt læringsmiljø for alle elever.

Handlingsplanen skal være retningsgivende for barnehagene og skolenes arbeid for et trygt og godt miljø, men det er de voksnes holdninger, sensitivitet, kunnskap og handlinger som er avgjørende for realisering av et trygt og godt miljø. Personalet er rollemodeller for barn og unge, og må ha et bevisst forhold til sin rolle. Det er alltid de voksnes ansvar å gi støtte og veiledning slik at alle barn og unge opplever tilhørighet, og at de får være en del av leken, læringsmiljøet og fellesskapet. I barnehagen og skolen må det legges til rette for at personalet jevnlig reflekterer og evaluerer sin praksis og sine holdninger og verdier. Barnehagene og skolene skal være lærende organisasjoner som er rustet til stadig å møte nye krav og utfordringer. I nært samarbeid med foresatte skal barnehagene og skolene i Vennesla utvikle fellesskap som fremmer medvirkning, livsmestring og inkludering for alle.

Definisjoner som brukes i handlingsplanene

Barnehage- og skolemiljø

Det fysiske og psykososiale miljøet påvirker elevenes trygghet og trivsel. Det fysiske miljøet har å gjøre med inventar, inneklima, uteområde, universell utforming ol. Det psykososiale miljøet handler om hvordan elever og voksne har det sammen på skolen. I denne planen brukes betegnelsen barnehage- og skolemiljø primært om det psykososiale skolemiljøet.

Krenkelser

Hva er krenkende oppførsel?

- Konkret helhetlig og objektiv vurdering, ikke bare elevens opplevelse.
- Handlingen eller ytringen må tolkes i lys av kontekst og avsenderens intensjon.
- Krenkelsesbegrepet er ikke subjektivt - men elever er forskjellige og har ulik terskel for hva som oppleves som krenkende.
- Loven nevner mobbing, vold, diskriminering og trakassering som eksempler.

Hva er normalt ikke krenkende oppførsel?

- Barn skal tåle uenighet, både fra andre barn og fra de som jobber i barnehage og skole
- Ansatte skal ha stor frihet til å omtale kontroversielle, vanskelige og kompliserte synspunkter.
- Faglig uenighet mellom lærer og elev.
- Uenighet om vurdering av elevprestasjoner.
- Saklig rettesettelse av elev.
- **En objektiv vurdering av krenkelsesbegrepet**

Mobbing i barnehage og skole

«Mobbing av barn i barnehagen/skole er handlinger fra voksne og/eller andre barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet, og muligheten til medvirkning» (Lund, Helgeland & Kovac, 2017).

I utgangspunktet er det barnets egne subjektive opplevelse som skal lyttes til/observeres for å vurdere når noe er mobbing. En episode av ekskludering alene kan være utslagsgivende når den sees i sammenheng med andre opplevelser som barnet har i eller utenfor barnehagen og skolen. Det er viktig å presisere at det ikke er slik at alle former for erting og fysiske episoder er mobbing. Barn krangler, de er i danning og utvikling og det vil og skal oppstå situasjoner i lek og sosial omgang som er vanskelige. Det er de voksne sitt ansvar å følge med, være tett på og snakke med barn om hva de føler og har opplevd. De voksne må kunne vurdere forskjellen på tilfeldig krangling og strukturell utestengelse.

Digital mobbing

Barn kan oppleve digitale krenkelser. Digitale krenkelser kan være direkte og indirekte – synlige eller usynlige. «Digital mobbing er mobbing som skjer via digitale teknologier eller sosiale medier. Digital mobbing kan være alt fra det spektakulære som publisering av bilder, lyd, film, tekst og trusler til det usynlige som å systematisk ikke få «likes» eller holdes utenfor grupper på sosiale medier» (Udirs grunnlagsdokument, 2016).

Forebygging

§§ 12-2 og 12-3

Nulltoleranse og forebyggende arbeid

«Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, inkludering, trivsel og læring.»

«Skolen skal ikkje godta krenkjande oppførsel, som til dømes mobbing, vald, diskriminering og trakassering.»

Lov om barnehage § 41

Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering.

«Alle som jobber i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser. Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna».

Et helhetlig og systematisk arbeid

Det er avgjørende med en systemteoretisk tilnærming i det forebyggende arbeidet. Dette innebærer at vi flytter fokus fra individet til miljøet/sammenhengen barnet lever i, og ser barnet i samspill med de ulike sosiale systemene som barnet er en del av. Vi må jobbe med faktorene rundt barnet og tiltak settes inn for å rette opp ubalanser (Bateson, 1972).

§ 12-2: Retten til et trygt og godt skolemiljø

«Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremmer helse, inkludering, trivsel og læring.»

Forebygging og holdningsskapende arbeid i barnehage og skole

Fokus på lek, språk og relasjoner er noe av det viktigste vi kan arbeide med i barnehagen for å forebygge mobbing. Lund et.al (2015) viser i sin rapport at barn som blir utestengt fra lek er barn som mangler lekekompetanse, har dårlig språkkompetanse og blir oversett og negativt definert av de ansatte i barnehager. Eksempler på viktige grep for å forebygge mobbing i barnehagen:

- Oppmerksomt nærværende voksne som er fullt og helt til stede i kontakten og i leken med barna.
- Ha en «inkluderende praksis» med rutiner for å sjekke ut de ansattes holdninger og handlinger i møte med enkelt barn og grupper.
- Sensitive voksne som er villige til å ta det en som voksen ser, hører og føler knyttet barns lek og vennskap, på alvor.
- Barnehagen har rutiner som ivaretar at barnas stemmer og perspektiver høres og fanges opp.
- En god samarbeidskultur blant barn, ansatte og foreldre.

(Hentet fra «Styrerens fem viktigste grep for å forebygge mobbing i barnehagen», Moseid & Lund, 2019)

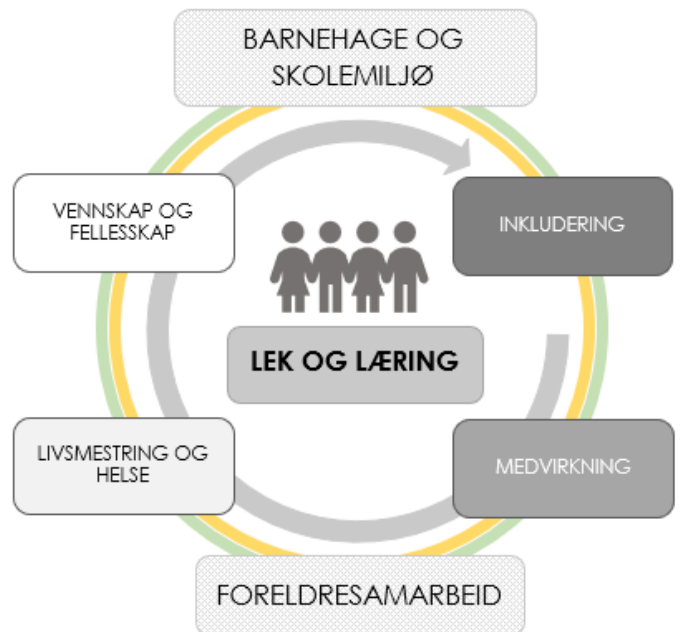
Å jobbe systematisk med sosial læring og utvikling, er en viktig del av skolens arbeid med et trygt og godt skolemiljø. Å oppleve fellesskap og føle seg inkludert er et grunnleggende behov, som er viktig for barn og unges utvikling, læring og trivsel. Utdanningsdirektoratet viser til tre forutsetninger for å lykkes med læringsmiljø:

- [God klasseledelse](#) handler om at trygge læringsmiljøer utvikles og opprettholdes av tydelige og omsorgsfulle voksne, i samarbeid med elevene (Overordnet del 3.1)
- [Tilpasset opplæring](#) innebærer at skolen gir alle elever muligheter til læring og utvikling uavhengig av forutsetningene deres. Læreren skal legge til rette for en opplæring som ivaretar både fellesskap og hver enkelt elev, slik at elevene får best mulig utbytte av opplæringen (Overordnet del 3.2).
- [Samarbeid mellom hjem og skole](#) handler om å skape en felles forståelse for hva som er viktig i et godt læringsmiljø. God kommunikasjon mellom hjem og skole bidrar positivt til skolens arbeid med læringsmiljøet og til elevenes oppvekstmiljø

(Hentet fra Overordnet del 3.3, LK20)

BARNEHAGE OG SKOLEMILJØ

Det fysiske og psykososiale miljøet påvirker elevenes trygghet og trivsel. Det fysiske miljøet har å gjøre med inventar, inneklima, uteområde, universell utforming og lignende. Det psykososiale miljøet handler om hvordan elever og voksne har det sammen på skolen.

VENNSKAP OG FELLESSKAP

Vennsksapsrelasjoner og lekekompetanse må være fokusområder både for å forebygge krenkelser og i utarbeidelse av tiltak når krenkelser er observert. Barnehagen og skolen skal aktivt legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt felleskap. Barnets selvfølelse skal støttes, samtidig som barnet skal lære å mestre balansen mellom å ivareta egne behov og hensynta andres (RP kap.3). Alle ansatte som jobber med barn og unge i Vennesla kommune er med på satsingen «Menneskemøteakademiet» i regi av RVTS, som startet i 2021. Sosial læring skjer gjennom å erfare og øve seg i fellesskap med andre. Mye av den sosiale læringen på skolen foregår gjennom samhandling om faglig innhold og i læringsaktiviteter. Hva som er best for elevene, skal være et grunnleggende hensyn i hvordan skolen arbeider med skolemiljøet.

INKLUDERING

Inkludering innebærer å sikre fellesskap, deltagelse, medvirkning og et utbytte for alle barn uavhengig av kategoriseringer, diagnoser og bakgrunn. Inkludering er å tilpasse det pedagogiske/opplærings tilbudet til alle barn og deres forutsetninger, ingenting skal tilpasses inkluderingen. Det innebærer at inkludering er rammen for en likeverdig og tilpasset tilbud (Haug, P., 2014). St.meld.nr.6 konkluderer med at en forbedring av kvaliteten på det allmennpedagogiske tilbudet er det viktigste grepet for å fremme og styrke en inkluderende praksis i barnehage og skole (KD, 2019). For konkrete tips til hvordan jobbe mer inkluderende i barnehager, skoler og SFO, [les her](#).

MEDVIRKNING

Det er alltid de voksne, personalet, som har ansvar for relasjoner. De voksne er rollemodeller, og barn trenger støtte og veiledning fra voksne for å finne ut hvordan de kan etablere vennskap, og hva de skal gjøre når konflikter oppstår. Trygge voksne gjør det lettere for barn å kjenne seg trygge, og personalet må legge til rette for at barnehagen har et trygt handlingsrom der de lærer å prøve selv, kan feile og utfordre egne grenser for hva de våger.

§§ 10-1 og 10-2 Det beste for eleven og rett til medvirkning

«Ved handlingar og avgjerder som vedkjem elevar, skal kva som er best for eleven, vere eit grunnleggjande omsyn. Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning.»

[Elevmedvirkning](#) skal prege skolens praksis. Elevene skal medvirke og ta medansvar i læringsfellesskapet som de skaper sammen med lærerne hver dag. Opplæringsloven og Kunnskapsløftet gir rammer og føringer for elevmedvirkning som gjelder for all opplæring.

LIVSMESTRING OG HELSE

Barnehagen og skolen skal ha en helsefremmende og forbyggende funksjon og bidra til å utjevne forskjeller. Barns psykiske og fysiske helse skal fremmes i skolen og barnehagen (RP og LK20). Dette henger sammen med [Barns beste prinsippet](#).

Forskrift om [rammeplan](#) for barnehagens innhold og oppgaver utdyper personalets ansvar for å ivareta barns behov for omsorg og lek, fremme danning, læring, vennskap og fellesskap. I opplæringen i fag er det viktig å jobbe med både elevenes faglige og sosiale læring, og utvikle [et inkluderende læringsmiljø](#). Elevene skal lære livsmestring, de skal dannes for å mestre livet. Skolen skal støtte og bidra til elevenes sosiale læring og utvikling gjennom arbeid med fagene og i skolehverdagen for øvrig (Overordnet del 2.1).

Figur 1 - Trykk på filmen for avspilling

FORELDRESAMARBEID

- Foreldresamarbeid i barnehage - [samarbeid mellom barnehage og hjem \(udir.no\)](#)
- Foreldresamarbeid i skole – [samarbeid mellom hjem og skole](#)

Vennesla kommune

Barnehage

Et godt og trygt barnehagemiljø

Årshjul - arbeid med psykososialt barnehagemiljø

Når	Aktivitet		Ansvar				
			Barn	Fore-satte	Ansatt	Styrer	Myndigh et/Eier
August	Planleggingsdag	Gjennomgang av Lov om barnehager kap.8			X	X	
	Styrernetttverk og deretter i personalet i barnehagene	Gjennomgå handlingsplan for et godt og trygt barnehagemiljø,			X	X	
September	Foreldresamtaler/møte /SU	Gjennomgang av deler og momenter fra handlingsplanen,			X	X	
Oktober	Sjekk relasjon voksne-barn	Tips; Kari Papes observasjonsskjema - Refleksjon sjekkliste (vedlagt)			X	X	
Februar	Barnesamtaler Overgangsarbeid		X		X		
Mars	Foreldresamtaler/møte				X	X	
April							
Mai	Styrernetttverk	Evalueringsplan av handlingsplan		X	X	X	X
Hele året Jevnlig	Barnehagen	Si det samlinger			X	X	X
		Sette nyansatte og vikarer inn i lovverk og bruk av handlingsplanen				X	
					X	X	
Hver dag	Relasjon barn-voksne		X	X	X	X	
	Tilbakemeldings kultur ansatt-ansatt				X	X	
Hver måned	Personalmøte						
Annethvert år	Kurs? Felles foreldremøter?			X		X	

Avdekking og håndtering

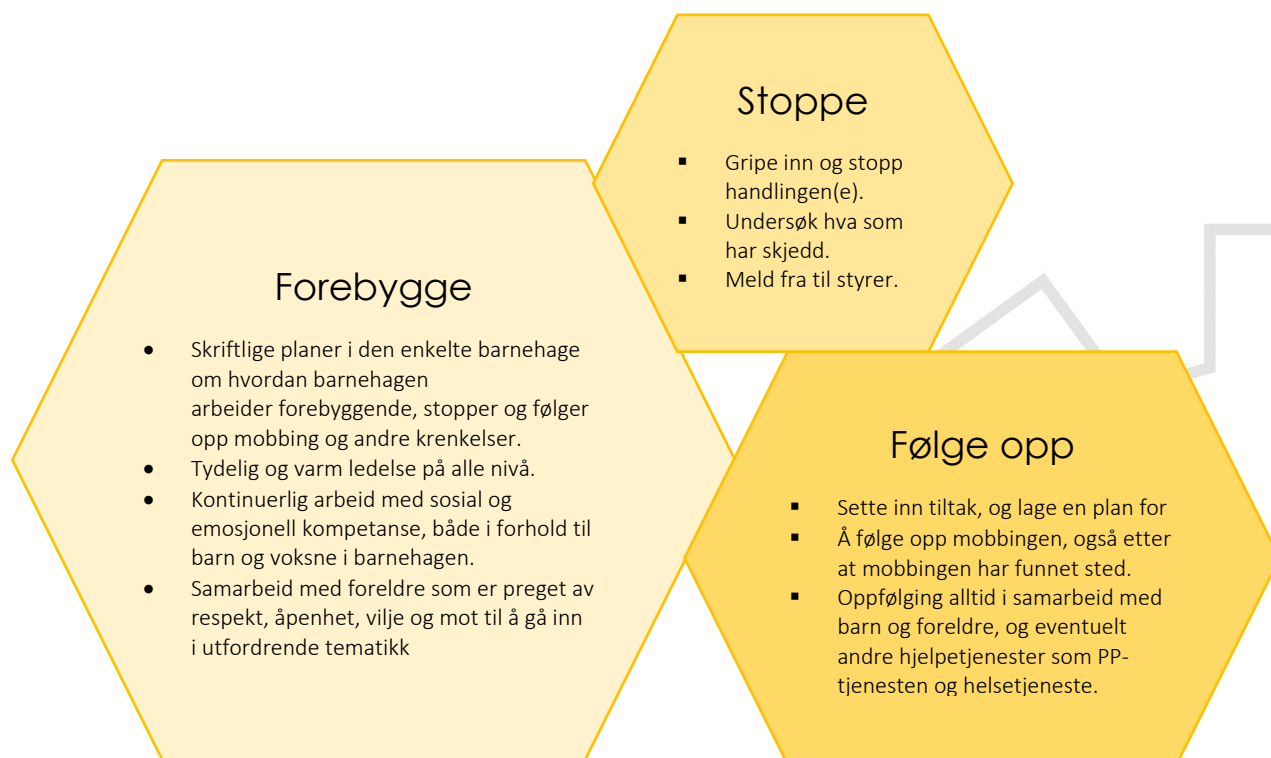

Lov om barnehage §42. Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

«Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styrer skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et godt og trygt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Når et barn eller en foreldre sier at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak».

Barnehagens arbeid mot mobbing og krenkende atferd

Alle som arbeider i barnehagen har en plikt for å stoppe, undersøke og melde fra om mobbing og krenkende adferd (aktivitetsplikt). Aktivitetsplikten består av:

Når ansatte krenker et barn

Lov om barnehage § 43, Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn:

“Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.»

Voksne kan krenke barn gjennom handlinger, ord eller sin væremåte. Eksempler på krenkende atferd kan være latterliggjøring, kjeft, bruk av straff, trusler m.m. Barnehagen må aktivt jobbe med identifisering og avverging av krenkende atferd, gjennom refleksjons- og holdningsarbeid i personalgruppen. Det må skapes en god tilbakemeldingskultur.

Tiltak når ansatte krenker barn- sjekkliste			
			
Tiltak	Ansvar	Gjennomføring, dato og signatur	Forslag til dokumentasjon
Den som observerer mobbing eller krenkelse adferd griper inn og stopper adferden.	alle		
Ved mistanke eller kjennskap til at en som arbeider i barnehagen krenker barn, skal den ansatte straks melde ifra til styrer	alle		
Styrer skal melde ifra til barnehageleder	styrer		
Ved mistanke eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker barn, skal den ansatte melde direkte til leder.	alle		
Stoppet krenkelsen og ha samtaler med den ansatte for å skaffe informasjon og undersøke hendelsen	Styrer/leder		
Samtaler med barnet, for å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre at barnets subjektive opplevelse kommer frem	Styrer/pedagogisk leder		
Samtaler med foreldrene til barnet	Styrer/pedagogisk leder		
Vurdering av tiltak i samarbeid med leder/HR-avdeling	Styrer/leder		
Utarbeide tiltaksplan som forelegges den ansatte	Styrer/leder		
Samtale med foreldre der det gis informasjon om hele eller deler av tiltaksplanen	Styrer/leder		

[illegible]

Oppfølging

Implementering og kvalitetssikring

Planen må implementeres i den enkelte barnehage.

All erfaring tilsier at enhver enhet/barnehage må eie problemene sine lokalt, om reell endring skal finne sted. Barnehagen må jobbe med trygt og godt barnehagemiljø på en måte som sikrer at hele personalet deltar i felles utviklingsprosess. Dette utvikler muligheten for felles læring og endring av eksisterende praksis ([Udir](#)).

Figur 2 – Film om "Barnehagebasert kompetanseutvikling"

Barns medvirkning

Rammeplanen viser til at barna jevnlig skal få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av barnehagens virksomhet. I arbeidet med det psykososiale barnehagemiljøet må målet være at alle barn føler seg trygt og godt ivaretatt.

Les mer om [Barns trivsel – voksnes ansvar](#)

Foreldresamarbeid

Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling (Lov om barnehage § 1 Formål). Foreldrene må få god og løpende informasjon om barnehagens arbeid med det psykososiale barnehagemiljøet.

Felles mal: 0000 0000

Sjekkliste for barnehagen/skole psykososiale miljø

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa.

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er samspillet barna imellom preget av sosiale hierarkier, eller av likeverdighet av hvem som bestemmer og hvem som får være med i lek og gruppeaktiviteter?	
Har alle barna relasjonskompetanse? (Hva betyr det å ha relasjonskompetanse?)	
Støtter og videreutvikler du/dere barnas lek ved behov?	
Har alle barna en å leie med? Alle skal oppleve at de har noen som venter på dem, som gleder seg til at de kommer, noen som spiser etter dem når de er borte.	
Skammer dere jevnlig med barna om mobbing, hvis de kan gjøre om de blir mobbet eller ser andre barn bli mobbet, individuelt og i gruppe med barna?	
Er du/dere gode rollemodeller overfor barna i forhold til at en ikke snakker nedsettende til eller om hverandre, verken barn, foreldre eller kollegaer?	
Er du/dere autoritative voksne?	
Er det et godt psykososialt miljø blant barnegruppene som er preget av humor, trygghet på hverandre, fellesleik og autoritative voksne?	
Er det godt psykososialt miljø i personalgruppen?	
Hvordan jobber man forebyggende?	
Har du/dere nok kompetanse til å løse igjen mobbing/vennlige etterord både hos barn og voksne, og i henhold til gjennomførte tiltak når det observeres?	
Har du/dere ansatte gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjonsnedsettelse?	
Tas foreldrene med i samarbeidet om en observerer mobbestand/mobbing?	

29

Tiltak som bidrar til dette:

- Barnehagen gir informasjon om barnehagen når barnet begynner i barnehagen og løpende informasjon om hva som skjer i hverdagen.
- Når barnehagen planlegger forandringer, blir foreldrene spurt om sitt syn.
- Når foreldre er urolig for sitt barns utvikling, vet de hvem i barnehagen de skal kontakte.
- Foreldrene er kjent med sine barns venner og deres foresatte.
- Foreldre snakker ikke nedsettende om de andre barna/foreldrene/personalet i barnehagen.
- Barnehagen samarbeider aktivt med foreldreråd og samarbeidsutvalg om et trygt og godt barnehagemiljø.

Mitt ansvar – vårt ansvar

Et godt og trygt skolemiljø

Årshjul for arbeid med forebygging og avdekking

Når	Aktivitet	Ansvar					
		Elev	Fore-satte	Lærer	Skole-leder	Skole-eier	Stats-forvalt-er
August	Planleggingsdag	Gjennomgang av Kapittel 12 – Opplæringsloven			X	X	
		Gjennomgå handlingsplan for et godt og trygt skolemiljø, « Mitt ansvar – Vårt ansvar »			X	X	
	Rektormøte og deretter i personalet i skole og SFO	Bruke Kompetansepakke UDIR (modul 5) eller Veileder Visma			X	X	
		Gjennomgå veileder for « Elever som uteblir fra skolen ».			X	X	
		Gjennomgang av kap. 12 og skolemiljø slik at elevene er kjent med handlingsplanen.			X	X	
	Oppstart i klassen på alle skoler	Gjennomgå ordensreglement			X	X	X
		Klassene lager trivsels- og klasseregler i klassene	X		X		
September	Foreldremøte	Gjennomgang av Opplæringsloven § 12 og vise til handlingsplanen « Mitt ansvar – Vårt ansvar » (digital versjon) Bruk gjerne « Informasjon til elever og foreldre om skolemiljø ».		X	X	X	X
		Holdningsarbeid og forventninger til foresatte. F. eks. « Voksne skaper vennskap ».		X	X	X	
		Rutiner rundt bursdagsfeiring etc.		X			
		Temabank foreldremøter. Eks. Spill, aldergrenser, leggetid, nettvett og grensesetting rundt ulike emner. Kan legges inn som tema i foreldrenettverk		X		X	X
	Klassetrivsel.no høst	Verktøyet benyttes før utviklingssamtaler på høsten for å kartlegge klassemiljø og den enkelte elevs trivsel.	X		X	X	
	Utviklingssamtale høst (elevsamtale)	Gjennomføre utviklingssamtaler via kommunes felles skjemaer	X	X	X	X	
Oktober	Elevråd	Elevrådet gjennomgår § 12 . De drøfter tiltak og aktiviteter som gjelder skolemiljøet.	X		X	X	X
	Konstituering av SU/FAU/SMU	Gjennomgang av Opplæringsloven § 12 og handlingsplan, « Mitt ansvar – Vårt ansvar ».		X		X	
	Elevundersøkelsen	Gjennomføres på 5. til 10. trinn	X		X	X	X
	Utviklingssamtale/ konferanse- høst	Gjennomføre utviklingssamtaler med foresatte via kommunes skjemaer.		X	X	X	
Februar	Klassetrivsel.no vår (Jfr. med høstens resultat)	Dette verktøyet benyttes før utviklingssamtaler på høsten for å kartlegge klassemiljø og den enkelte elevs trivsel.	X		X	X	
	Utviklingssamtaler vår (elevsamtale) Oppfølging fra samtalene i høst	Gjennomføre utviklingssamtaler via kommunes felles skjemaer.	X	X	X	X	

Når	Aktivitet		Ansvar					
			Elev	Fore-satte	Lærer	Skole-leder	Skole-eier	Stats-forvalter
Mars	Utviklingssamtale/ konferanse – vår (foresatte)	Gjennomføre utviklingssamtaler via kommunes felles skjemaer.	x	x	x			
April	Oppfølging av klassetrivsel.no	Sammenlikne/jamføre resultater fra høst til vår.	x		x	x		
Mai	Rektormøte	Evaluering av handlingsplan, « Mitt ansvar – Vårt ansvar »	x	x	x	x	x	
Hele året Jevnlig	Skolen	Koordineringsteam			x	x	x	
		Sosiallærers/lærers/fagarbeiders arbeid med enkeltelever, grupper og klasser.			x	x		
		Samtale om klassemiljøet i klassen.			x	x		
Hver dag	Autoritative voksne i Venneslaskolen: De voksne møter og ser elevene hver dag.		x	x	x	x	x	
	Trivselsledere		x		x	x		
	God klasseledelse				x	x	x	
	Gode overganger (timer, friminutt og klassebytte).				x			
	Gode vakrutiner der alle voksne er delaktige.				x	x		
Hver uke	Fokus på Livsmestring (LK20) . Livsmestring dreier seg om å kunne forstå og å kunne påvirke faktorer som har betydning for mestring av eget liv.		x		x	x	x	
	Fadderordning for nye elever. 1. og 5. trinn				x	x	x	
	Helsesykepleier					x	x	
Hver måned	Barn- og ungdomsråd		x					
	Elevråd . Tema: livsmestring og elevmedvirkning		x					
Hvert år (høst og vår)	Sosiale kvelder med klassen. Foresatte har ansvaret for sosiale tiltak for klassemiljøet (høst og vår).			x				
	Skolemiljøutvalg, samarbeidsutvalg og FAU			x		x		
Annethvert år	Nettvettkurs for elever og foresatte som f.eks. Bruk Hue og Barnevakten .			x		x		
Alle trinn	Nettvettsregler (Utdanningsdirektoratet).				x	x		
	Nettvettsundervisning. F. eks Dubestemmer.no .		x	x	x	x	x	
	SLT-arbeid (Samordnet lokale tiltak mot rus og kriminalitet).					x	x	
1. -10. trinn	LINK – Livsmestring i norske klasserom .				x	x	x	
8.-10.trinn	«Alle har en psykisk helse» i samarbeid med helsesykepleier.				x	x		
Skolene skal drive systematisk forebyggende arbeid og statsforvalteren håndhever aktivitetsplikten ved enkeltsaker.								x

Avdekking og håndtering

§ 12-4 Plikt til å sikre et trygt og godt psykososialt skolemiljø

«Alle som arbeider på skolen, skal følge med på korleis elevane har det, og om mogleg gripe inn dersom nokon krenkjer ein elev.

Alle som arbeider på skolen, skal melde frå til rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Det gjeld også når ein elev seier sjølv at ho eller han ikkje har det trygt og godt. Skolen skal snarast undersøkje saka og rette opp situasjonen med eigna tiltak. Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen i alvorlege tilfelle.

Skolen skal lage ein skriftleg plan for tiltaka i ei sak. I planen skal det stå

- kva problem tiltaka skal løyse
- kva tiltak skolen har planlagt
- når tiltaka skal gjennomførast
- kven som skal gjennomføre tiltaka
- når tiltaka skal evaluerast

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til andre ledd, i den forma og det omfanget som er nødvendig.»

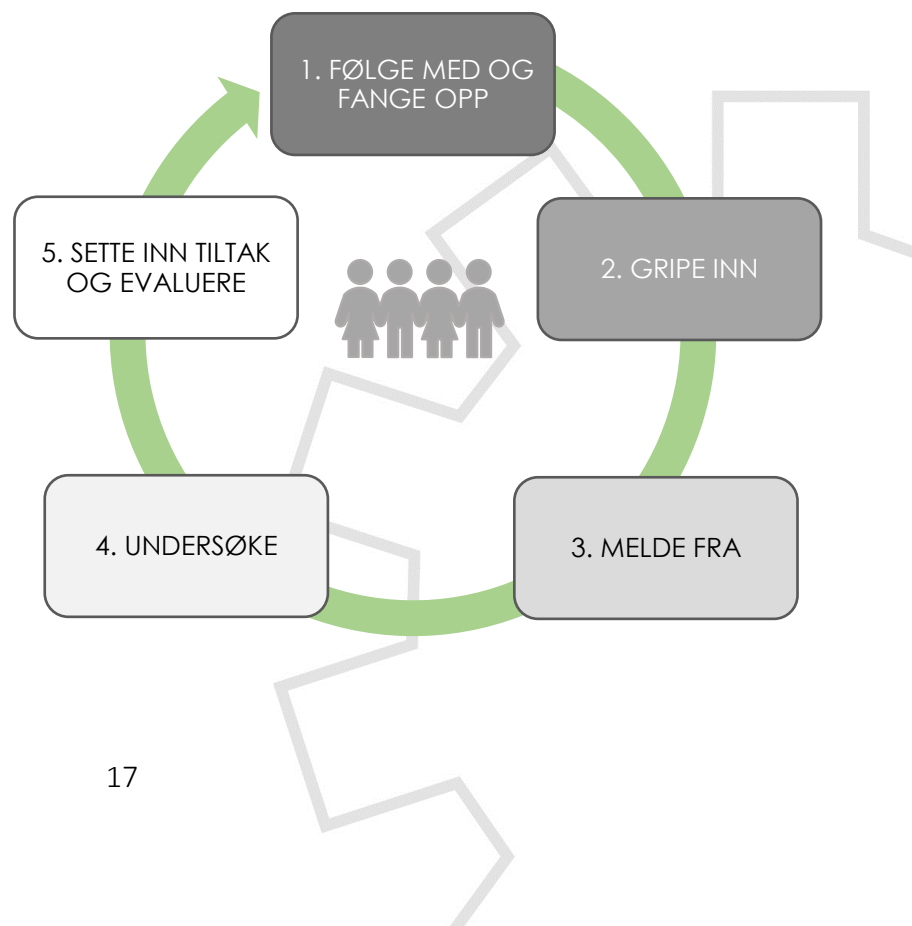
Aktivitetsplikt

Alle ansatte ved skolen har en **aktivitetsplikt** som består av fem handlingsplikter, og et krav til å dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten:

1. Følge med og fange opp
2. Gripe inn
3. Melde fra
4. Undersøke
5. Sette inn tiltak

Krav til dokumentasjon

«Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til andre ledd, i den forma og det omfanget som er nødvendig.»

Aktivitetsplikt

1. FØLGE MED OG FANGE OPP

«Alle som arbeider på skolen, skal følgje med på korleis elevane har det.» (opplæringsloven § 12-4 første ledd). Alle som arbeider på skolen, har en plikt til å følge med på hva som skjer på skolen.

- er ei plikt for den enkelte til å være årvåken og aktivt observere hvordan elevene har det, agerer hver for seg, seg imellom og forholdet mellom elever og ansatte
- er en nødvendig forutsetning for at de som arbeider på skolen skal få mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt
- hvordan de skal følge med, må tilpasses konkrete forhold rundt elevene og skolen
- er et ekstra ansvar overfor elever med en særskilt sårbarhet

Ansvar: de voksne på skolen

Dokumentasjon: observasjon og undersøkelser blir gjennomført og dokumentert

2. GRIPE INN

«Alle som arbeider på skolen, skal [...] om mogleg gripe inn dersom nokon krenker ein elev.» (opplæringsloven § 12-4 første ledd). Alle som arbeider på skolen har en plikt til å gripe inn

- knyttet til pågående krenkende oppførsel som den som arbeider på skolen selv er vitne til
- begrenset til inngrep som er mulige å gjennomføre av hensyn til elevene og den som arbeider på skolen

Ansvar: de voksne på skolen

Dokumentasjon: Notat Sikker sak

3. MELDE FRA

- Alle som jobber på skolen, må melde fra til rektor ved mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.
- **Terskel** skal være lav for hva som vekker mistanke om eller gir kjennskap til at en elev ikke har det trygt og godt.
- Rektor har ansvaret for å ta imot varsler.
- **Tidspunktet** for når det skal meldes fra, må stå i forhold til alvoret i situasjonen.
- Rektor skal varsle til kommunen eller fylkeskommunen i alvorlige tilfeller. «Rektor skal melde frå til kommunen eller fylkeskommunen i alvorlege tilfelle.» (opplæringsloven § 12-4)

4. UNDERSØKE

«Skolen skal snarast undersøkje saka.» (opplæringsloven § 12-4 andre ledd). Hvis noen som jobber i skolen ser eller mistenker at en elev ikke har det trygt og godt, har de [plikt til å undersøke](#) raskt.»

Det er barnets/elevens egen subjektive oppfatning som avgjør om miljøet er trygt og godt. Ny opplæringslov understreker balansen mellom elevens subjektive opplevelse og objektive vurderinger av skolemiljøet. Skolen har en plikt til å vurdere og forbedre miljøet basert på objektive kriterier og systematiske tilnærminger, og ikke bare basere seg på subjektive oppfatninger. Dette bidrar til et helhetlig trygt og godt læringsmiljø for alle elever.

- Samme lave terskel for å undersøke som for å melde fra: «mistanke om».
- Undersøkelsene skal gjennomføres «snarest».
- Formålet med undersøkelsene er å finne ut hvordan elevene opplever skolemiljøet og få et tilstrekkelig grunnlag til å sette inn egnede tiltak.
- Alle involverte elever og voksne på skolen må få komme med sitt syn på saken.

Ansvar: de voksne på skolen

Dokumentasjon: Dokumentasjon i Sikker sak

5. SETTE INN TILTAK OG EVALUERE

- Dersom en elev ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen sette inn tiltak for å rette opp situasjonen
- Tiltakene må være egnede:
 - må kunne føre til at eleven får det trygt og godt på skolen (**en pedagogisk-faglig vurdering**)
 - Må være lovlige
- Plikt til å sette inn de egnede tiltakene som finnes og som er tilgjengelige for skolen.
- Tiltaksplikten varer helt til eleven får et trygt og godt skolemiljø, og inneholder dermed en plikt til å følge opp og kontinuerlig evaluere tiltakene.

Ansvar: de voksne på skolen

Dokumentasjon: Aktivitetsplan i Sikker sak

* Dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten.

Skolen har [plikt til å dokumentere](#) skriftlig hva de gjør for å sørge for at elever har det trygt og godt på skolen. Dokumentasjonsplikten omhandler delplikter og aktivitetsplan.

Ansvar: de voksne på skolen

Dokumentasjon: Dokumentasjon i Sikker sak

§ 12-4 Plikt til å sikre et trygt og godt psykososialt skolemiljø

«Alle som arbeider på skolen, skal følge med på hvordan elevene har det, og om mulig gripe inn dersom noen krenker en elev. Alle som arbeider på skolen, skal melde fra til rektor dersom de får mistanke om eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Dette gjelder også når en elev selv sier at han eller hun ikke har det trygt og godt. Skolen skal snarest undersøke saken og rette opp situasjonen med egnede tiltak. Rektor skal melde fra til kommunen eller fylkeskommunen i alvorlige tilfeller.

Skolen skal lage en skriftlig plan for tiltakene i en sak. Skolen skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten etter første til andre ledd, i den formen og det omfanget som er nødvendig.»

Hvis du eller barnet ditt mener at skolen ikke har gjort nok for at eleven skal ha et trygt og godt skolemiljø, kan du melde saken til statsforvalteren. «Statsforvalteren skal avgjøre om plikten til å rette opp situasjonen med egnet tiltak etter § 12-4 andre ledd og plikten til å lage en skriftlig plan etter § 12-4 tredje ledd er oppfylt.»

Før du melder saken til statsforvalteren:

- må du ha tatt opp saken med rektor på skolen.
- må det ha gått minst en uke fra du tok opp saken med rektor

Saksgang når en ansatt krenker en elev

§ 12-5 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider på skolen, krenker en elev.

«Dersom noen som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen, krenker en elev, skal vedkommende straks melde fra til rektor. Rektor skal melde fra til kommunen eller fylkeskommunen, med mindre meldingen er åpenbart grunnløs.

Dersom noen som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at noen i ledelsen ved skolen krenker en elev, skal vedkommende melde fra til kommunen eller fylkeskommunen direkte.»

Dersom en som arbeider på skolen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider på skolen krenker en elev, skal vedkommende **straks** varsle rektor, jf. oppl. § 12-5 første punktum. De ansatte skal melde fra til kommunen dersom de mistenker at en i skoleledelsen krenker eller har krenket en elev. Plikten gjelder for alle som arbeider på skolen, jf. Dersom en ansatt på skolen krenker elever, handler om hvem de ansatte skal varsle, hvor raskt de skal varsle og hvor raskt saken skal undersøkes. Kravene til ansattes handlinger følger aktivitetsplikten. Siden det er særlig alvorlig dersom en som jobber på skolen krenker en elev, stilles skjerpede krav til både varsling og tempo i saksgangen.

4. UNDERSØKE

Plikt til å undersøke saken

Tempoet i undersøkelsene må likevel ikke gå på bekostning av at det blir gjennomført en forsvarlig prosess. Ved mistanke om at en som jobber på skolen krenker en elev, skal situasjonen undersøkes grundig. Her er det viktig å høre elevens mening og oppfatning av situasjonen, på samme måte som det er viktig å høre meningen og oppfatningen til den som jobber på skolen. Samtidig vil det være svært alvorlig hvis det viser seg at en elev blir krenket av en som jobber på skolen og slike saker må derfor ha høy prioritet og undersøkes effektivt og så raskt som forsvarlig.

Ansvar: de voksne på skolen

Dokumentasjon: referat

5. SETTE INN TILTAK OG EVALUERE

Plikt til å sette inn tiltak

Hvis undersøkelsene viser at en som jobber på skolen har krenket en elev, må tiltak etter oppl. § 12-5 fjerde ledd settes inn straks, jf. oppl. § 12-5 siste punktum. Prosessen med å sette inn tiltak må være effektivt og rask som forsvarlig.

- Dersom en elev ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen sette inn tiltak for å rette opp situasjonen
- Tiltakene må være egnede:
- må kunne føre til at eleven får det trygt og godt på skolen (en pedagogisk-faglig vurdering)
- Må være lovlige
- Plikt til å sette inn de egnede tiltakene som finnes og som er tilgjengelige for skolen.
- Tiltaksplikten varer helt til eleven får et trygt og godt skolemiljø, og inneholder dermed en plikt til å følge opp og kontinuerlig evaluere tiltakene

Ansvar: skoleleder og skoleeier

Dokumentasjon: Aktivitetsplan og meldes inn i avvikssystemet, Compilo

I disse tilfellene er varslingsplikten i utgangspunktet ikke i strid med reglene om taushetsplikt.

Forvaltningsloven § 13 b er ikke til hinder for at det kan utveksles informasjon innad i et forvaltningsorgan, for eksempel innad i kommunen, når utvekslingen skjer for å utføre de oppgavene som opplysningene er innhentet for. Det er likevel verdt å merke seg at varsling til rektor eller skoleeier etter oppl. § 12-5 må ha tilfredsstillende informasjonssikkerhet slik at hensynet til konfidensialitet om personopplysninger ivaretas.

Aktivitetsplan

«Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til andre ledd, i den forma og det omfanget som er nødvendig-» (opplæringsloven § 12-4 fjerde ledd). Skolen skal lage en skriftlig aktivitetsplan når det skal gjøres tiltak i en sak, § 12-5.

- Skolen må i tillegg til å lage en aktivitetsplan, dokumentere hvordan delpliktene i aktivitetsplikten blir oppfylt
- Formålet med dokumentasjonen er
 - å bidra til effektive arbeidsprosesser
 - å bidra til rettssikkerhet for elev og foreldre
 - av hensyn til overprøving fra statsforvalteren i enkeltsaker og tilsyn
- Skolen skal dokumentere i den formen og det omfanget som er nødvendig

Mal skole

Vennesla kommune

Aktivitetsplan etter opplæringsloven § 12-2

Aktivitetsplanen bygger på følgende lovregler:

Opplæringsloven § 12-2 Retten til et trygt og godt skolemiljø:
«Alle elever har rett til et trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, inkludering, trivsel og læring».

§ 12-4 Skolens aktivitetsplikt, fjerde ledd:
«Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørgje for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø».

For utfyllende beskrivelser, se opplæringsloven § § 12-3 og 12-4

Elevenes navn	
Født	
Klasse	
Skole	
Aktivitetsplan oppstart	
Aktivitetsplan nummer	(Lag ny plan hver gang den oppdateres eller justeres)
Hvilket problem skal tiltakene løse?	
Mål for eleven:	(Elevenes navn) skal oppleve å ha et trygt og godt skolemiljø. (Husk at elevens beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens vurdering av tiltak.)
BESKRIVELSE AV SITUASJONEN Hva har blitt sagt/vurderes om?	
ELEVEN EGEN OPPLEVELSE AV SITUASJONEN Barnkonvensjonen artikkel 12: Barnets rett til å bli hørt. (Hva mener eleven? Husk at elevens subjektive opplevelse skal legges til grunn. Skolen skal sørge for at eleven blir hørt.)	

39

For å finne frem til egnede tiltak er det viktig å ivareta barnas rett til å bli hørt og hensynet til [barns beste](#). Det er viktig å vurdere hvilke tiltak som ivaretar barnas interesser best mulig. **Elevens stemme og eleven skal eie planen.** Foresatte og elev(er) skal være delaktig i utarbeidelsen av aktivitetsplanen. I enkelte saker kan aktivitetsplanen gjelde både for den som ikke opplever et trygt og godt skolemiljø, den som utøver mobbing og/eller klasse miljøet. Det er viktig at elevens stemme blir hørt, og et godt samarbeid med foresatte er nødvendig.

Skolen skal lage en skriftlig plan for tiltakene i en sak (se vedlegg: aktivitetsplan). I planen skal det stå:

- a) hvilket problem som skal løses
- b) hvilke tiltak skolen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som er ansvarlig for gjennomføring av tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres

Eksempler på egnede tiltak i skolemiljø saker

- Tiltak i arbeid med ledelse
- Tiltak i arbeid med relasjoner
- Tiltak i arbeid med fellesskap og miljø
- Tiltak for samarbeid mellom hjem og skole

Når er aktivitetsplikten oppfylt?

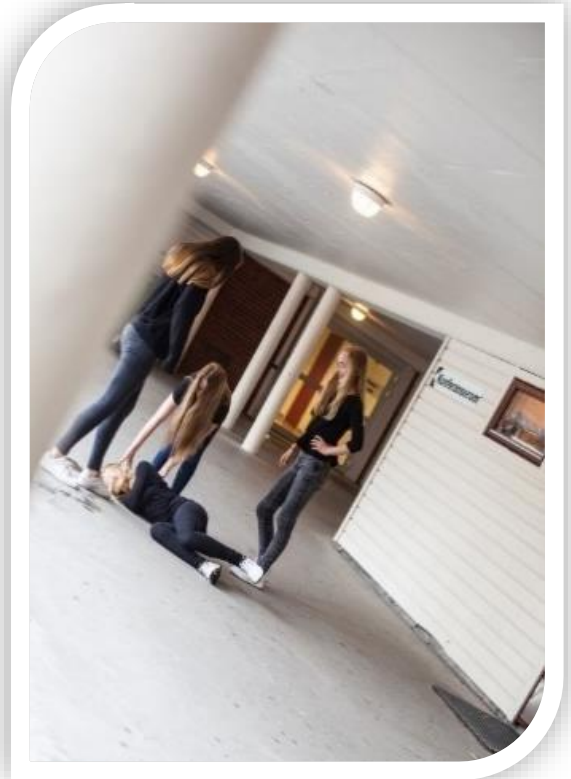
Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten etter første til femte ledd **§ 12-4**. Skolen har plikt til å sette inn [egnete tiltak](#) så lenge eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø ref. **§ 12-2. Elevens opplevelse er avgjørende**.

Aktivitetsplikten er oppfylt om skolen har gjort alt det som med rimelighet kan forventes. Dette gjelder alle deler av aktivitetsplikten.

§ 12-6: Statsforvalterens håndheving i enkeltsaker

Statsforvalteren kan pålegge kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet.

- Statsforvalteren skal avvise saken
 - dersom den ikke er tatt opp med rektor, eller det har gått mindre enn en uke siden den ble tatt opp
 - dersom eleven ikke lenger går på den aktuelle skolen
 - unntak: «særlige grunner»
- Statsforvalteren kan avslutte saken dersom eleven har fått det trygt og godt.

§ 12-6 Statsforvalterens håndheving av aktivitetsplikten i enkeltsaker

«Kjem statsforvaltaren til at skolen ikkje har oppfylt **plikta til setje inn eigna tiltak etter § 12-4 andre ledd eller plikta til å lage ein skriftleg plan etter § 12-4 tredje ledd**, kan statsforvaltaren **påleggje** kommunen eller fylkeskommunen å rette forholdet. Dersom saka elles vil bli **unødig forseinka**, eller dersom det er grunn til å tru at kommunen eller fylkeskommunen **ikkje kjem til å rette forholdet**, kan statsforvaltaren **vedta kva skolen skal gjere** for at eleven skal få eit trygt og godt skolemiljø. Statsforvaltaren kan vedta reaksjonar etter skolereglane, jf. § 10-7, eller vedta at ein elev skal byte skole, jf. § 13-2.»

Oppfølging

Skolen skal følge opp saken og evaluere om tiltakene de har satt inn har ført til at eleven har fått det bedre på skolen. Skolemiljøtiltak skal vurdere det [beste for eleven](#). **Det er elevens subjektive opplevelse som er avgjørende om aktivitetsplikten er oppfylt.** Det er viktig å vurdere hvilke tiltak som ivaretar barnas interesser best mulig. Eleven og foreldrene skal involveres i evalueringen av tiltakene i aktivitetsplanen. Hvis evalueringen viser at eleven fortsatt ikke har det trygt og godt på skolen, skal skolen vurdere å sette inn andre eller mer intensive tiltak. Oppfølgingstiltak vil ofte også kunne være arbeid i skole- eller klassemiljøet. Skolens vurdering gjøres ut fra hva det tenkes er best på sikt for eleven.

Tiltaksplikten løper så lenge en elev opplever at skolemiljøet ikke er trygt og godt og det finnes egnede tiltak som kan settes inn. Dersom tiltakene ikke har oppnådd formålet, må skolen fortsette arbeidet og vurdere om tiltaksperioden skal forlenges eller om det skal settes inn flere eller andre tiltak. **Dersom krenkende atferd ikke opphører**, skal andre parter inn i saken, som f. eks [Mobilt team](#), [PPT](#), [familiekontoret](#), [kommunepsykolog](#), [oppvekstombud](#), [ABUP](#), [Statped](#), eller politi kontaktes.

Dokumentasjon

«Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til andre ledd, i den forma og det omfanget som er nødvendig-» (opplæringsloven § 12-4 fjerde ledd).

Skolen har to dokumentasjonsplikter:

1. dokumentere hvilke tiltak de planlegger å gjennomføre - gjennom en aktivitetsplan
2. dokumentere hva de har gjort for å følge opp delpliktene i hver enkelt sak, det vil si følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak

At skolen dokumenterer arbeidet, gjør det lettere å se både mønster og helhetsbildet i en elevs situasjon. Skolen må dokumentere hvilke tiltak som har blitt gjort for å løse enkeltsaken. Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres. Planen skal være skriftlig og være skrevet i et format som kan tas ut og gis til statsforvalteren ved behov.

Dokumentasjonen gjelder arbeidet skolen gjør for å sikre at kravene til å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og sette inn tiltak er oppfylt i den enkelte saken.

- Plikten til å følge med. Her vil dokumentasjonen i stor grad gjelde aktiviteter som omfatter flere elever, grupper eller hele skolen.

- Plikten til å gripe inn, varsle, undersøke og eventuelt sette inn tiltak. Dokumentasjonsplikten vil i større grad omfatte hva skolen gjør i den enkelte saken.

Når du skal dokumentere hva som har blitt gjort i en enkeltsak, vil du måtte behandle personopplysninger. Det kan være både ordinære personopplysninger og sensitive. Skolen har både plikt og rett til å behandle personopplysninger. Alle personopplysninger skal behandles i samsvar med personopplysningsregelverket.

«Å høyre til»

Vondt er av alle andre.
bli trakka på og trengd.
Men vondare å veta
at du er utestengd.

Jan-Magnus Bruheim

Det er så mangt i livet
du ventar deg og vil.
Men meir enn det å vera,
er det **å høyre til**.

Vedlegg barnehage og skole

[Sjekkliste for barnehagen/skole psykososiale miljø](#)

[Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna](#)

[Observasjonslogg i barnehage og skole](#)

[Tiltak når ansatte krenker barn](#)

[SMTTE - plan ved krenkende atferd utført mot/av barn](#)

[SMTTE – krenkende atferd utført av ansatt/styrer/rektor](#)

[Mal/notat for møtet om krenkelser/mobbing i barnehagen](#)

[Tiltak når mobbing og krenkende atferd oppstår/avdekkes i barnehagen](#)

[Meldeskjema for foresatte](#)

[Aktivitetsplan etter opplæringsloven § 12-4](#)

Sjekkliste for barnehagen/skole psykososiale miljø

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa.

Malen er hentet fra [Ringerike kommune](#).

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er samspillet barna imellom preget av sosiale hierarkier, eller av likeverdighet av hvem som bestemmer og hvem som får være med i lek og gruppeaktiviteter?	
Har alle barna lekekompetanse? (hva betyr det å ha lekekompetanse?)	
Støtter og videreutvikler du/dere barnas lek ved behov?	
Har alle barna en å leke med? Alle skal oppleve at de har noen som venter på dem, som gleder seg til at de kommer, noen som spør etter dem når de er borte.	
Snakker dere jevnlig med barna om mobbing, hva de kan gjøre om de blir mobbet eller ser andre barn bli mobbet, individuelt og i gruppe med barna?	
Er du/dere gode rollemodeller overfor barna i forhold til at en ikke snakker nedsettende til eller om hverandre- verken barn, foreldre eller kollegaer?	
Er du/dere autoritative voksne?	
Er det et godt psykososialt miljø blant barnegruppene som er preget av humor, trygghet på hverandre, fellesskap og autoritative voksne?	
Er det godt psykososialt miljø i personalgruppen? Hvordan jobber man forebyggende?	
Har du/dere nok kompetanse til å kjenne igjen mobbing/ krenkende atferd både hos barn og voksne, og kjenner til/ gjennomfører tiltakene når det observeres?	
Har du/de ansatte gode holdninger til barn og foreldre av andre kulturer, sosiale/økonomiske ulikheter og funksjonshemninger?	
Tas foreldrene med i samarbeidet om en observerer mobbeatferd/mobbing?	

Sjekkliste for de voksnes relasjoner til barna

Brukes som egenrefleksjon og videre refleksjon i personalgruppa.

Malen er hentet fra [Ringerike kommune](#).

Spørsmål	Egenrefleksjon
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til alle barnas initiativ?	
Er mitt samspill med barna preget av dialog med åpne spørsmål, eller er det mer beskjeder og kontroll mot enkelte av barna?	
Ser jeg alle barn, eller det noen som blir oversett?	
Er det noen barn jeg stadig gir positiv oppmerksomhet, mens andre i hovedsak får mer negativ oppmerksomhet?	
Er det lettere å tro på bestemte barns forklaringer i konflikter enn andres?	
Griper jeg inn og veileder konflikter/utestengning, eller er det noen ganger jeg bare overser det?	
Tar jeg kontakt med alle barna, eller er det noen jeg alltid velger/unngår?	
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn enn andre?	
Er jeg bevisst forskjellen på humor og ironi?	
Er jeg en god rollemodell for barna?	

Verktøy for systematisk observasjon

Observasjon

Lund & Helgeland (2016) skriver om observasjon som en metode der en tar noen valg i forhold til hvem som skal sette hva i forhold til enkeltbarn eller grupper av barn.

Personalet observerer samspill barn- barn, voksen- voksen og barn – voksen. Lund & Helgeland (2016) anbefaler å lage en plan for å observere samspillet ute med fokus på:

- Observer de barna som leker ofte alene og/eller som «sviver» rundt fra den ene til den andre. Hvordan foregår samspillet? Hvem tar initiativ?
- Studer kommunikasjonen i de etablerte vennegruppene.
- Lytt til hvordan barna snakker til hverandre, og vær bevisst positiv og negativ kommunikasjon.
- Observer spesielt de barna som viser en utagerende og/eller en innagerende atferd. Se på kommunikasjon mellom dem og de andre barna.
- Mobbing blant barn forebygges ved at voksne er oppmerksomme på det enkelte barns trivsel og samværmønster i gruppen.
- Mobbing i barnehagen og skolen stoppes ved aktivt deltakende voksne som griper inn når det er nødvendig.

Når? Dato og tid	Hva er sett og hørt? Fakta	Hvem gjelder det? Elever som er involvert	Signatur

[Observasjon som gjelder](#) elevenes psykososiale læringsmiljø og kan deles opp i tre faser

- Undersøkelsen skal belyse elevens subjektive opplevelse
- Fakta om situasjon. [Verktøykasse](#) for undersøkelsesfasen
 - Arkiveres i Sikker sak.
- Faktorer i skoler og klassemiljø som kan bidra til at eleven ikke har det trygt og godt. Eksempelvis bruke klasseundersøkelser som Klassesetrvsel

Tiltak når ansatte krenker barn

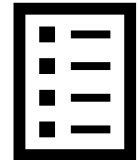
Tiltak	Ansvar	Gjennomføring, dato og signatur	Forslag til dokumentasjon
Den som observerer mobbing eller krenkende adferd griper inn og stopper adferden.	Alle		
Ved mistanke eller kjennskap til at en som arbeider i barnehagen krenker barn, skal den ansatte straks melde ifra til styrer	Alle		
Styrer og rektor skal melde ifra til barnehage- og skoleier	Styrer og rektor		
Ved mistanke eller kjennskap til at styreren i barnehagen og rektor i skole krenker barn, skal den ansatte melde direkte til eier.	Alle		
Stoppe krenkelsen og ha samtaler med den ansatte for å skaffe informasjon og undersøke hendelsen	Styrer/rektor/ Eier		
Samtaler med barnet, for å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre at barnets subjektive opplevelse kommer frem	Styrer/rektor/ andre		
Samtaler med foreldrene til barnet	Styrer/rektor/ andre		
Vurdering av tiltak i samarbeid med eier/HR-avdeling	Styrer/rektor/ eier		
Utarbeide tiltaksplan som forelegges den ansatte	Styrer/rektor/ eier		
Samtale med foreldre der det gis informasjon om hele eller deler av tiltaksplanen	Styrer/rektor/ eier		
Melde avvik til barnehage- og skoleier (Compilo)	Styrer/rektor		

SMTTE - plan ved krenkende atferd utført mot/av barn

Sammenheng Hva har skjedd/ utfordringen?	Mål Hva ønsker man å oppnå?	Tegn Beskriv tegn på at mål er nådd/praksis endres?	Tiltak Hvilke tiltak skal utføres, vær konkret. Hvem er ansvarlig for de enkelte tiltakene?	Evaluering Når skal planen/tiltakene evalueres?
Dato:				
Navn:				
Til stede:				

SMTTE – plan ved krenkende atferd utført av ansatt/styrer/rektor

Sammenheng Hva har skjedd/ utfordringen?	Mål Hva ønsker man å oppnå?	Tegn Beskriv tegn på at mål er nådd/praksis endres?	Tiltak Hvilke tiltak skal utføres, vær konkret. Hvem er ansvarlig for de enkelte tiltakene?	Evaluerings Når skal planen/tiltakene evalueres?
Dato:				
Navn:				
Til stede:				

Lov om barnehage §43, Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn:

«Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren. Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.»

§ 12-5 - Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev. «Dersom ein som arbeider på skolen får mistanke om eller får kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utsett ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommende straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren».

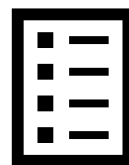
Mal/notat for møtet om krenkelser/ mobbing i barnehagen

Brukes som mal som skal arkiveres i barnets mappe med kopi til foreldre.

MØTEDATO:		
DELTAKERE PÅ MØTET:		
Hva saken gjelder, hendelsesforløp, involverte:		
Mål med tiltakene:		
TILTAK	NÅR	ANSVARLIG (barnehage/foreldre)
Dato for evaluering:		
Underskrift møtedeltakere		

Tiltak når mobbing og krenkende adferd oppstår/avdekkes i barnehagen

Tiltak	Ansvar	Gjennomføring dato og signatur	Forslag til dokumentasjon
Alle ansatte har plikt til å følge med på hvordan barna i barnehagen har det	Alle		
Den som observerer mobbing og krenkende adferd griper inn og stopper adferden.	Alle		
Den som observerer mobbing og krenkende adferd melder fra til styrer	Alle		Observasjonslogg
Meldingen kan også komme fra foreldre, barn eller andre			
Styrer vurderer alvorlighetsgraden og informerer i alvorlige tilfeller eier	Styrer		Referat
Undersøkelse og observasjon settes i gang umiddelbart.	Styrer og ped.leder.		Observasjonslogg
Samtaler med barnet som opplever seg krenket, for å skaffe informasjon og gi støtte. Barnehagen skal sikre at barnets subjektive opplevelse kommer frem	Styrer og ped.leder.		Logg
Samtaler med barnet/barna som krenker. Hensikten er å gi beskjed om uakseptabel atferd og stoppe denne. Gjøre avtaler om oppfølging	Styrer og ped.leder.		Logg
Samtaler med de involvertes foreldre (alle parter). Barnehagen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid om tiltak som kan/bør igangsettes	Styrer og ped.leder.		Referat
Tiltaksplan utarbeides. Med utgangspunkt i undersøkelsene, samtalene og observasjonene lages det en tiltaksplan	Styrer og ped.leder		Tiltaksplan
Planen utføres av samtlige ansatte			
Ukentlig evaluering av hvordan det går, så lenge det er behov. Samtale med de involverte barna og foreldre. Justere tiltak.	Styrer og ped.leder.		Observasjoner/logg
Evt. vurdere behov for råd og hjelp fra andre instanser (familiestasjon, PPT mf.)	Styrer		

Vennesla
kommune

Meldeskjema

Forslag til hvordan du som foresatte ber om tiltak i forhold til Opplæringsloven § 12-2

Til ledelsen ved:

Tiltak for et bedre psykososialt miljø

Elevens navn: _____ Klasse: _____

Bakgrunn for hvorfor jeg/vi ber om tiltak

Du må først si noe om hvorfor du ber om tiltak. Hva har skjedd?

Tiltak

Du behøver ikke foreslå tiltak. Hvis du har forslag til hvordan skolemiljøet kan bli bedre for barnet ditt, skriver du hva du mener skolen bør gjøre. Du kan også skrive om tiltakene bør gjelde for en enkelt elev eller for en gruppe elever.

Jeg/vi ber skolen treffe et tiltak så snart som mulig.

Dato: _____

Underskrift: _____

Vennesla kommune

Aktivitetsplan etter opplæringsloven § 12-2

Aktivitetsplanen bygger på følgende lovregler:

Opplæringsloven § 12-2 Retten til et trygt og godt skolemiljø:

«Alle elevar har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, inkludering, trivsel og læring».

§ 12-4 Skolens aktivitetsplikt

«Alle som arbeider på skolen, skal melde frå til rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Det gjeld også når ein elev seier sjølv at ho eller han ikkje har det trygt og godt. Skolen skal snarast undersøkje saka og rette opp situasjonen med eigna tiltak. Skolen skal lage ein skriftleg plan for tiltaka i ei sak. Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til andre ledd, i den forma og det omfanget som er nødvendig.» **For utfyllende beskrivelse, se opplæringsloven § 12-4.**

Elevenes navn	
Født	
Klasse	
Skole	
Aktivitetsplan oppstart	
Aktivitetsplan nummer	(Lag ny plan hver gang den oppdateres eller justeres)
Hvilket problem skal tiltakene løse?	
Mål for eleven:	(Elevens navn) skal oppleve å ha et trygt og godt skolemiljø. (Husk at elevens beste skal være et grunnleggende hensyn i skolens vurdering av tiltak.)
BESKRIVELSE AV SITUASJONEN	
Hva har blitt sagt/varslet om?	
ELEVENS EGEN OPPLEVELSE AV SITUASJONEN	
Barnekonvensjonen artikkel 12: Barnets rett til å bli hørt.	
(Hva mener eleven? Husk at elevens subjektive opplevelse skal legges til grunn. Skolen skal sørge for at eleven blir hørt.)	
SKOLENS VURDERING AV MELDINGEN	
Kort oppsummert hva skolen allerede er kjent med, og hva skolen hittil er gjort. Hva er opprettholdende faktorer?	

HOVEDMÅL Hovedmålet skal beskrive den ønskede situasjonen.					
DELMÅL Lag en oversikt over alle delmålene på de forskjellige nivåer. Kopier hele den blanke delmållinjen og lim inn flere rader ved behov.					
Delmål Ta utgangspunkt i nøkkelord i problembeskrivelsen.	Hva skal tiltaket løse? Skriv inn den aktuelle problemstillingen som skal løses ved hjelp av tiltaket.	Tiltak/aktivitet Sett inn forskningsbaserte tiltak. Eksempler finnes på Udir.no	Ansvarlig Konkret hvem som er ansvarlig	Tids-perspektiv Tidfeste uke, måned eller dato	Evaluerings Hvem evaluerer når? Hvordan skal det evalueres? Eks samtaler, trinnmøte, elevundersøkelse, skalering 1-10 etc.
Delmål på individnivå (BESKRIVE INFO)	Hva skal tiltaket løse?	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluerings
Delmål på gruppenivå (BESKRIVE INFO)	Hva skal tiltaket løse?	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluerings
Delmål på Systemnivå (BESKRIVE INFO)	Hva skal tiltaket løse?	Tiltak/aktivitet	Ansvarlig	Tidsperspektiv	Evaluerings

Opplæringsloven § 12-6 første ledd gir elever og foreldre rett til å melde saken til statsforvalteren dersom de mener at skolen ikke oppfyller aktivitetsplikten sin.

Handlingsplanen er utarbeidet og revidert av en arbeidsgruppe bestående av:

- Leder av KFU
- Barne- og ungdomsrådet, VBUR
- Styrere og skoleledere
- Seksjon for oppvekst og inkludering

Informasjon til elever og foreldre om skolemiljø kan du finne på ulike språk [her](#).

Alle bildene som er benyttet i handlingsplanen, er avklart med samtykke i.f.t personopplysningsloven og åndsverkloven.